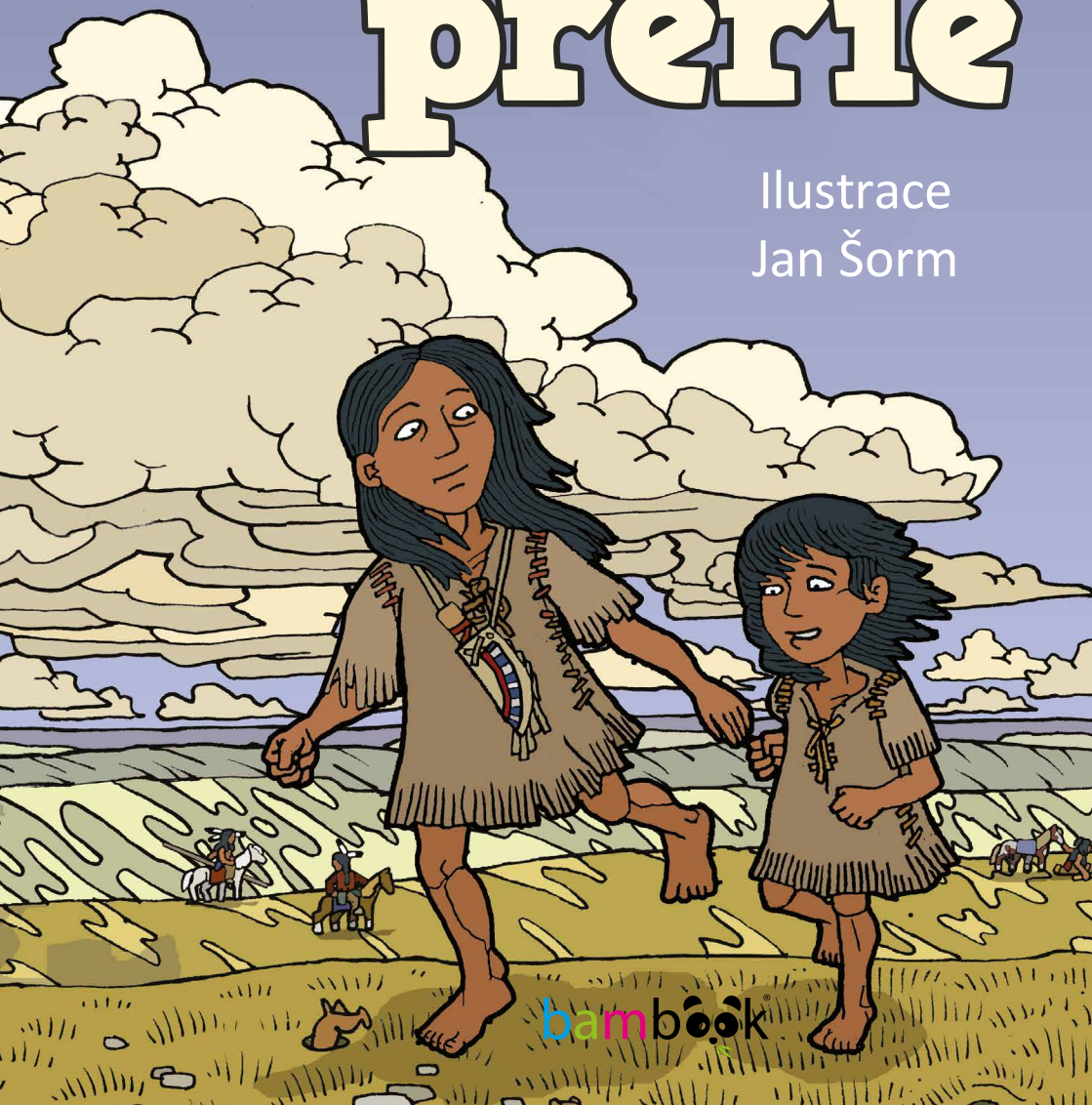

Děti

Ondřej
Balík

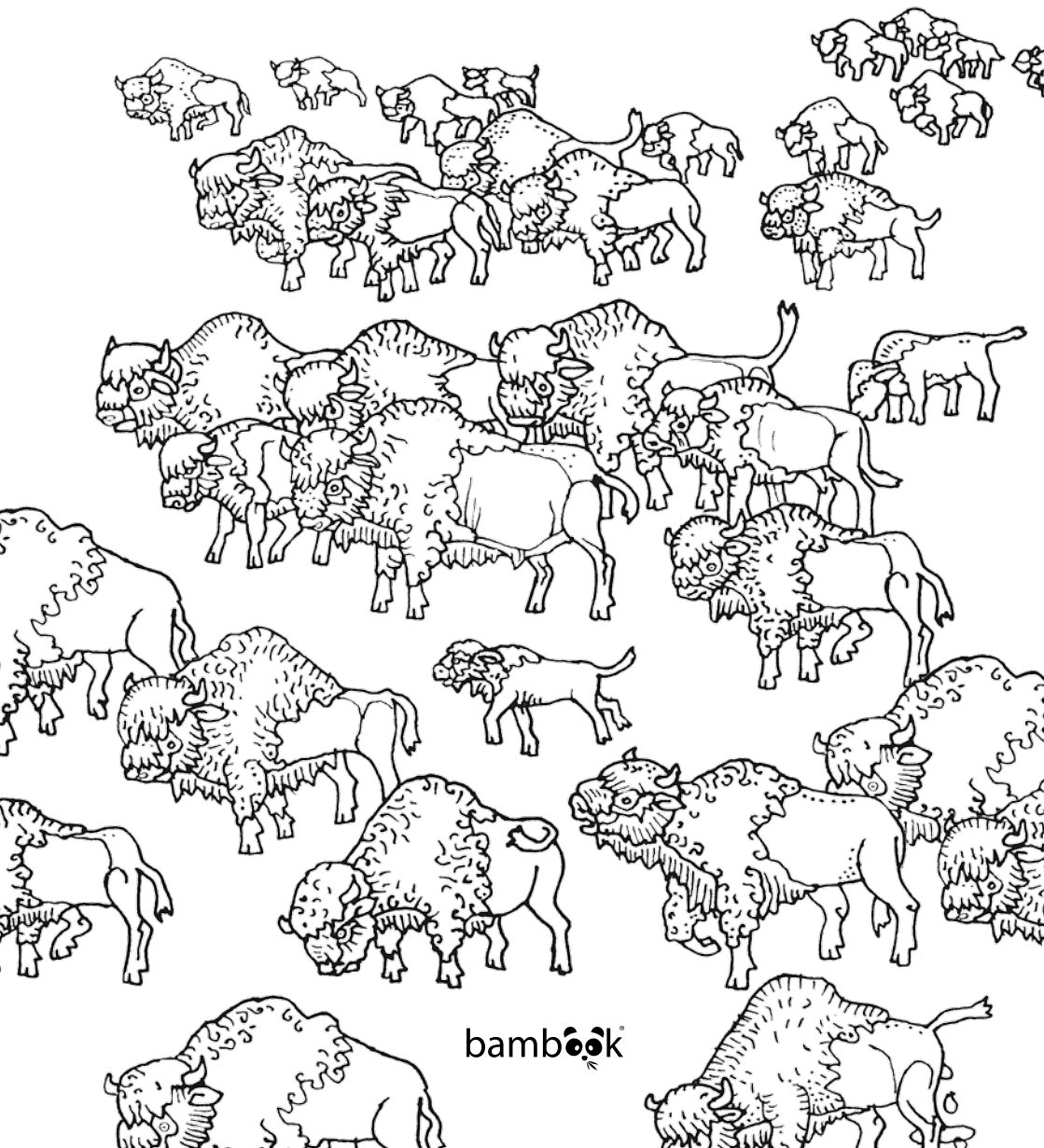
prérie

Ilustrace
Jan Šorm

bambóok

Marjánc,
Betynce,
Kryštofovi,
Šimonovi
&
Lucince

Ondřej Balík

Děti prémie

Grada Publishing

Jak Bojuje s kunou dostala své jméno

Bylo to v zimě. Všechny tlupy Lakotů dávno opustily prérie, kterým lidé říkali *obláje* a na kterých celou zimu zuřily prudké ledové bouře. Žádný rozumný náčelník by se nepokusil přezimovat se svým kmenem na *oblájích*, kde týpí

nedokáže vzdorovat zimním vichrům a kde není skoro žádné dřevo na topení. Před zimou je nutno se nejprve dobře zásobit masem a hned potom se stáhnout na zimoviště do hor, do hlubokých, zalesněných, závětrných údolí. To Pět medvědů věděl. Pět medvědů byl rozumný a dobrý náčelník.

Bojuje s kunou ležela na kožešinách a dívala se kouřovým otvorem na hvězdy, které jako by v mrazu zářily ještě víc než obvykle. Oheň doutnal a kouřil, ale Bojuje s kunou byla na kouř zvyklá. Rozhodně by teď za žádnou cenu nevstala, aby přiložila. O lůžko se dělila se svou mladší sestřičkou a vstát z postele znamenalo znovu vybojovat kus pokrývky, kterou si malá Agléška pokaždé bleskurychle omotala kolem těla.

„To je moje *šina*, jdi pryč!“ kňourala vždycky Agléška napůl ze spaní a držela se pokrývky jako klíště. Na svých pět let měla Agléška pořádnou sílu.

Bojuje s kunou se zasmála skoro nahlas, když si vzpomněla, jak její sestra našla tu vyschlou ještěrku a všem v celém kmeni ukazovala, že umí žvýkat kůži stejně dobře, jako maminka a tety. Stalo se to dávno, určitě už předminulé léto, a Agléška byla docela malá, ale stejně si Bojuje s kunou dobře pamatuje, jak se všichni bláznivě smáli malému

dítěti s vysušenou ještěrkou v puse. Od té doby nikdo neřekl sestře jinak než Agléška, a Bojuje s kunou musela přiznat, že to jméno sestřičce opravdu sedí. *Agléška – Ještěrka.*

U vchodu do týpí se pohnula plachta. Bojuje s kunou sebou trhla, ale pak si v duchu vynadala. Je jí dvanáct let, je už velká a nebude se přece bát. Otec je na poradě mužů, ostatně i když byl doma v týpí, skoro nikdy nemluvil a choval se tak tiše, že o něm Bojuje s kunou často ani nevěděla. Porada bojovníků trvala vždycky dlouho, tohle určitě není táta. Spíš se vrací maminka. Byla u tety na druhém konci vesnice, jsou tam všichni nemocní, celé týpí, kdo ví, co je posedlo... Ano, tohle bude maminka.

„*Ína?* Mami?“ zašeptala Bojuje s kunou. „Jak je tetě? Pořád ještě všichni leží?“

„Pst, to jsem já, dědeček. Proč nespíš, Kuno?“

„*Thunkašila!* Dědečku!“ vykřikla Bojuje s kunou radostně. Dědečkovu zamručení ji ale rychle zchladilo. Ovšem, neslušelo se, aby dvanáctiletá holka pokřikovala na starého váženého bojovníka. Stejně se ale ještě odvážila zeptat:

„Ty nejsi na radě bojovníků?“

„Byl jsem. Slova tam plynou jako voda v řece – příjemná, ale pomíjívá. Všechno mohlo být dávno dohodnuto. Tak jsem se šel raději podívat na své dvě ještěrky.“

Bojuje s kunou si oddechla. Děda je v dobré náladě a na své vnučky nedá dopustit. Pak se ale probrala Agléška – možná ji už předtím vzbudil Kunin výkřik. Posadila se a hned spustila, jako by vůbec nebyla ospalá:

„*Thunkašila*, vyprávěj nám. Vyprávěj!“

„Agléško, ty nespíš?“ Tenhle dědečkův tón už Bojuje s kunou dobře znala. Takhle mluvil vždycky, když věděl, že by se měl zlobit, ale když se mu zároveň do žádného zlobení vůbec nechtělo. Bylo to dobré, dědeček bude vyprávět.

Náhle Kunu něco napadlo.

„*Thunkašila*, pamatuješ si ještě, jak dostala Agléška jméno?“

„Samozřejmě. Každý si to pamatuje.“ Dědečkova ramena se otrásla tichým smíchem.

„Jsi zlá!“ zasyčela Agléška přesně jako ještěrka a vrazila si hlavu pod deku. Neměla ten příběh ráda, měla pocit, že se jí všichni smějí. I na to jméno si musela dlouho zvykat.

Jenže Bojuje s kunou měla na mysli něco jiného.

„A jak to bylo, když jsem dostala jméno já? Pamatuju se trošku na kunu, a mám tyhle jizvy na ruce,“ vytáhla ruce zpod *šiny*, i když ve tmě stejně nebylo skoro nic vidět. „Ale jak se to vlastně stalo?“

Vedle ní Agléška bleskově vymotala hlavu z příkrývky a zpríma se posadila. Tohle ji taky zajímalo.

Dědeček chvíli mlčel, a pak se sehnul k ohništi, aby přiložil a srovnal dřevo. To se Kuně na dědečkovi vždycky

líbilo – žádný bojovník, ani táta, se nikdy nesnížil k tomu, aby upravoval oheň doma v týpí. To měly dělat jen ženy. Ale dědečkovi to bylo jedno. „Chci oheň, nebo kouř?“ říkával. „*Pchéta*, nebo *šóta*? Oheň, nebo kouř?“ Pak se vždycky sehnul pro upadlý oharek, dlouho jej narovnával v ohni, a když byl hotov, spokojeně prohlásil: „*Pchéta!* Chci oheň.“ Vůbec mu nezáleželo na tom, že na něj ostatní koukají jako na blázna.

„*Wašte*. Dobrá. Budu vám o tom vyprávět,“ prohlásil, když byl s ohněm protentokrát hotov. „Ale vy dvě ležte, ani se nehňte. Jestli přijde vaše matka, utrhne vám oběma ocásky, vy ještěrky.“

„Byla jsi, Kuno, na světě čtvrté léto, když do naší vesnice v prérii přijel *pchejůta wašičun*, bílý obchodník. Byl to zvláštní muž, drsný, nesmlouvavý, velmi prchlivý. Většina lidí z kmene se ho bála a i ti odvážní mu šli raději z cesty. Ovšem ten člověk podnikal dlouhé cesty sám přes *obláje*, musel být drsný a také odvážný. A muselo v něm být i něco dobrého, neboť zlého člověka samota udolá – tento však přijížděl každý rok znova, vždycky sám.

To léto nebyl sám docela. Měl s sebou ve voze psíka, docela malé štěňátko.

Byl to pes k ničemu, všichni na něm viděli, že i jako dospělý bude příliš malý a v préríjní trávě ho nejspíš něco uloví. Zatím se ale klidně vešel do kotlíku, kde také opravdu

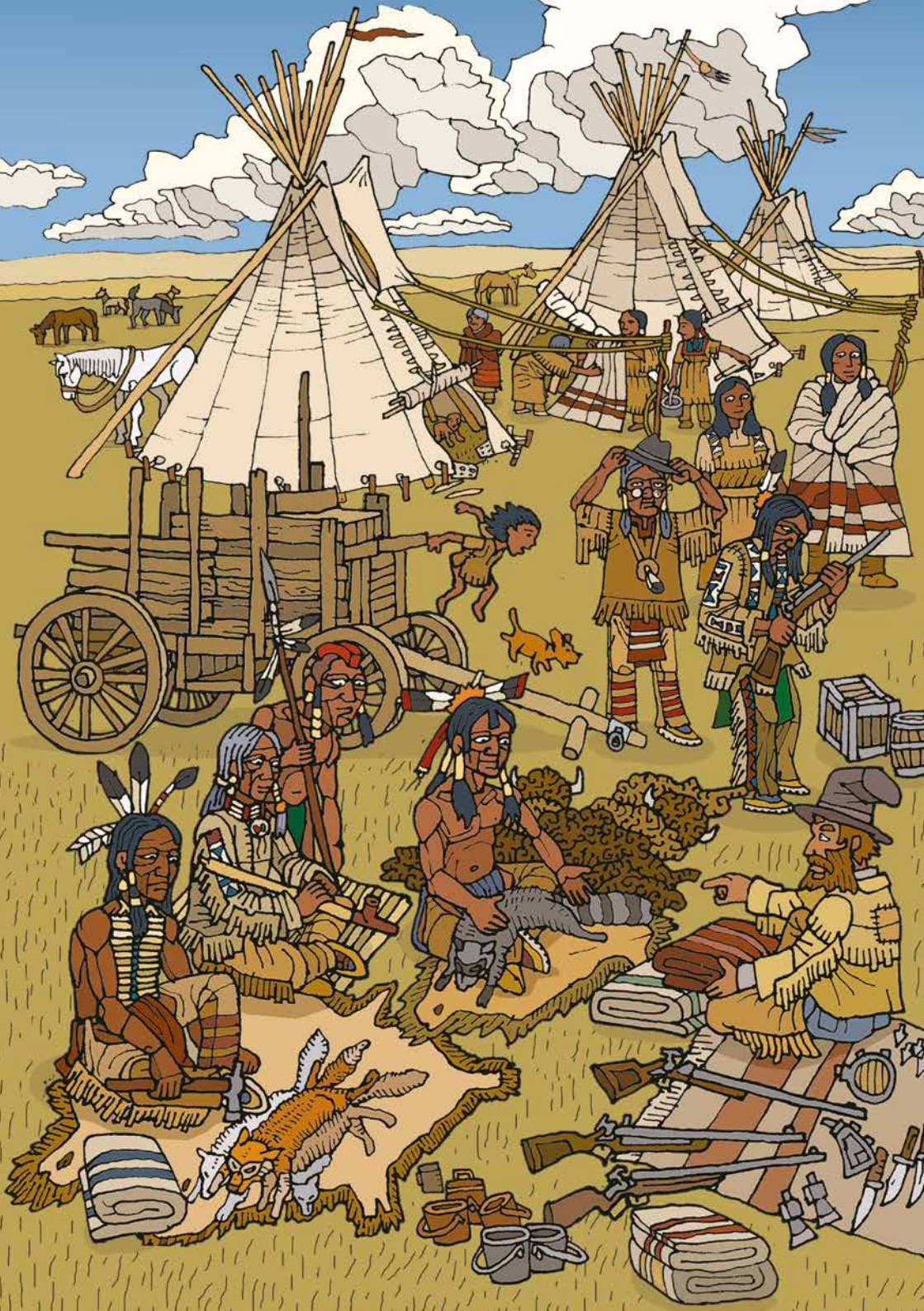
často usínal. Obchodník mu nijak neříkal a ani se o něj nijak nestaral. Kdo ví, kde to štěně vzal, zkrátka přijelo s ním.

A to štěně si z nějakého důvodu oblíbilo právě tebe, Kuno. Bylas' na své čtyři roky hodně malá a vyhublá, pamatuju si, jak se tvá matka každou zimu bála, že právě ty se jara určitě nedočkáš. Zato jsi

ale svým divočením předčila kdejakého kluka. Však na tebe také celá vesnice pokřikovala *hókšila*, kluku, někdy snad omylem, ale časem docela ze zvyku. Tvého otce to dost zlobilo.

A těch pár dní, co s tebou vyvádělo ještě to malé štěně, jsi už vůbec nebyla k udržení. Probíhali jste pod masem, co se sušilo na stojanech, a strhávali ho na zem. Vylezli jste po plachtě na týpí tvého strýce a klouzali se po ní dolů. Skákali jste kolem odpadových jam tak dlouho, až jste spustili všechny pasti na škůdce i králíky. Ať jsi šla kamkoli, štěně pořád za tebou, a pokud to jen trochu šlo, nadělalo ještě víc škody, než ty sama. Upřímně řečeno jsme se všichni těšili, až *pchějůta wašičun* zmizí a štěně s ním. A z toho je vidět, jak bývají často všechny plány k ničemu. Stalo se totiž, že sám náčelník Pět medvědů vyzval tvého otce, aby zajistil pořádek a trochu tě zklidnil.

To se ví, tvůj otec jen těžko skrýval zahanbení a tak ho to rozzlobilo, že měl co dělat, aby neporušil zvyky a nešel ti sám pořádně vynadat. Nakonec to však přenechal tvé matce, jak je u nás obyčejem. Nařídil jí, aby tě přísně

pokárala a vůbec zkrotila. Což byl opravdu těžký úkol, ale tvá matka si s ním poradila. Jednoduše ti zakázala objeovat se ve vesnici s tím pejskem. „Poslyš, buďte si, kde chcete, ale jestli vás spolu uvidím v táboře, uvážu tě v týpí!“ Takhle nějak to znělo a matka to myslela vážně.

Toho dne jsi šla tedy pryč za vesnici. Pejsek ti byl v patách a mířili jste ke skupině stromů u potoka. Bylo velké horko, pamatuju si, že mnozí říkali: „*Okcháta*, vedro, dnes by se mělo jen spát.“ Což bylo nejspíš přesně to, co jsi udělala i ty. Aspoň tvá matka říká, že čas od času vzhlédla od práce a viděla tě, jak ležíš pod dutým stromem. Co dělalo štěně, nikdo neví, leda by sis to pamatovala ty.“

Dědeček se na chvíli odmlčel, jako by čekal, že k tomu Bojuje s kunou něco dodá. Ale obě jeho vnučky mlčely, ani nedutaly. Bály se, že když dědu přeruší, přestane vyprávět. Dědeček prohrábl oheň a pokračoval:

„Myslím si, že štěně usnulo taky. A to byl asi důvod, proč na něj zaútočila. V dutině stromu totiž bydlela kuna, *pekan*, a měla tam i své mladé. Tahle kuna není žádný střízlík, často je dlouhá jako paže bojovníka a má-li hlad, uloví i zajíce.

Tvé malé štěně pro ni byla báječná kořist, zvláště, když jí spalo zrovna před doupětem. Ať tak či tak, krátce před polednem vyděsil celou vesnici hlasitý, zoufalý křik. To tys křičela, když tě probudil ten pejsek, jak se ti, celý potrhaný a zkrvavený, snažil schovat v náručí. Kuna na něj zuřivě dorážela a musela být opravdu rozzlobená, protože

jinak mají *pekanové* z lidí strach, i z malých. Sotva jsi ale spustila ten svůj jek, kuna se přece jen lekla a zmizela ve stromě. Nevím, na co jsi myslela ty, ale mě by na tvém místě okamžitě popadl vztek. A je možné, že jsi po mně. Sotva pominulo největší nebezpečí, shodila jsi chudáka štěně do trávy a začala ses škrábat na strom. Než jsme tam doběhli, už jsi byla u dutiny. Natáhla jsi obě ruce do kuního doupěte, ale nedosáhla jsi na dno. Nakonec jsi zmizela do půli těla ve stromě, a když jsi pak vypadla ven, držela jsi za krk ohromnou kunu.

Byla velká jako ty sama a určitě těžší. Zuřivě tě kousala do obou rukou, krev z tebe crčela, tvůj křik se rozléhal po prérii, ale nepustila jsi ji. Válely jste se po trávě, kuna i ty, a my nevěděli, jestli se máme smát nebo ti jít na pomoc. Nakonec tví rodiče přiskočili, ale ty ses náhle zdvihla, kunu pořád v rukou, a křičelas: ‚Nechte mě, sama ji utopím!‘ A už jsi ji táhla k potoku. Nikdo jsme ti nestihli říci, že tyhle kuny umějí dobře plavat. Rázem jste byly ve vodě, proud a kluzké dno ti podtrhly nohy.

Válely jste se po kamenech a v blátě, pomalu jste mizely za zátočinou a my šli po břehu a dívali se na dítě, co se samo rozhodlo pro svou pomstu.

Viděl jsem to v tvém divokém pohledu: ta kuna, to byl teď tvůj *tchóka*, nepřítel, a ty jsi byla rozhodnutá jej porazit. Ve čtyřech letech. Obdivoval jsme tě a bál jsem se o tebe.

Ne, nezabila jsi toho *pekana*. Nemohla jsi to ve svém věku

dokázat, to zvíře bylo na tebe příliš silné. Vlastně jsi měla štěstí – kluzká kožešina se ti vysmekla, kuna sebou mrskla a utekla. Bylo po boji. Vylezla jsi na břeh, všichni na tebe volali a chválili tě, ale ty ses rozběhla zpátky a zvedla jsi štěně. „*Šůnka, šůnka*, pejsku, pejsku,“ šeptala jsi a foukala mu na krvavé šrámy. Opodál, sám a stranou ode všech, se na tebe podmračeně díval ten bílý obchodník.

Druhý den ráno se vydal zase na cestu. Když už měl věci sbalené na voze a zapřahal koně, přišla jsi k němu ty a podávala mu jeho štěně. Mělo natržené ucho a mnoho strupatých ran na kožíšku, ale žilo a celkem čile se rozhlíželo z tvého náručí. Tak jsi ho zvedla k tomu vysokému muži a bylo vidět, jak nerada to děláš. *Pchejůta wašičun* se na tebe chvíli zachmuřeně díval, pak se beze slova odvrátil a vylezl na vůz. Psa si nevzal. Vypadalo to, že odjede bez rozloučení, ale pak náhle, jako by si právě vzpomněl, povídá: „Není můj. Já pro něj nebojoval.“ Zavrtěl hlavou a odejel.

Nevím, jestli jsi to tehdy pochopila, ale myslím, že to od něj bylo něco jako pochvala. Jméno Bojuje s kunou už ti zůstalo a štěně taky, dokud ho předminulé zimy nedostali vlci. Tak to celé bylo.“

Dědeček zmlkl a koukal se do ohně, jako by přemýšlel nad celým tím příběhem, což bylo zvláštní, protože starý bojovník toho zažil mnoho a tahle historka určitě nepatřila k těm nejnapínavějším, jaké by mohl vyprávět. Bojuje s kunou se podívala na Agléšku, která mezitím usnula, a zašeptala:

„Je zvláštní, že jsem byla tak odvážná, a ani si to nepamatuju. Jen tu kunu a její zuby... Když i tys mě obdivoval, *thunkašila*, byl to tedy velký čin?“

Dědeček mlčel dlouho, ale Kuna věděla, že odpoví. Vždycky odpovídal na otázky, které myslela opravdu vážně, i když je třeba neuměla dobře vyslovit. Nakonec řekl:

„Velké činy jsou divná věc, Bojuje s kunou. Jsou jako dlaň, která zaplácne s komárem taky spoustu jiných mušek, malých i větších. Je třeba je udělat, ale nikdy si nemysli, že ovládáš všechny jejich důsledky.

Ta kuna se už do dutiny ve stromě nevrátila. Našli jsme tam tři mláďata. Mrtvá, všechna uhynula. Chtěla ses pomstít i jim?“

Ale když dědeček slyšel, jak se Bojuje s kunou ve tmě tiše nadechla, dodal:

„Nic si nevyčítej. Kuna chtěla potravu, ale ty jsi pejska nechovala jako potravu pro kuny. Takhle jsi to udělala a tak to mělo být. Bylo to odvážné a na malé dítě to byl velký čin. Ale právě proto buď opatrná, kdybys chtěla být na své jméno příliš pyšná.“

Bojuje s kunou zírala na hvězdy, které se zatím v kouřovém otvoru znatelně pohnuly.

„Budu, *thunkašila. Hanhepi wašte. Dobrou noc.*“

„*Hanhepi wašte,*“ odpověděl starý bojovník a vyšel z týpí.

Bojuje s kunou hledá šípové keře

Bylo jaro a kmeny Lakotů se vydaly na cestu z hor zpátky na pláň. Den za dnem bylo možno vidět dlouhý zástup lidí, koní a psů, jak pěšky postupuje přes *obláje* a krouť se přitom jako obrovský, místy trochu potrhaný had. Zvlněná prerie svítla zářivou zelení čerstvé trávy, ze které na svazích pahorků a v korytech potoků prosvítalo bílé kamení. Jarní slunce bylo ostré a západní vítr čerstvý.

Po několika dnech pochodu se Lakotové rozdělili. Jednotlivé tlupy a rodiny šly dál vlastní cestou pod vedením svých náčelníků. I Pět medvědů se každý večer radil s bojovníky, kudy se dát a na které obvyklé tábořiště zamířit, aby se kmen co nejdříve setkal se stády bizonů, jež se toulala po *oblájích*. Bylo nutné se s nimi setkat – bizoni znamenali obživu, oblečení, obydlí, zkrátka všechno, co prérijní indiáni potřebovali k životu. Každé ráno se Pět medvědů rozhlížel z některého pahorku do kraje. Někde tam na pláních jsou stovky tisíc těch obrovských zvířat. Celé měsíce potáhne jeho kmen za nimi, bude je lovit a bude se mít dobře, dokud jej podzim zase nezažene zpátky do hor.

Také Bojuje s kunou se často rozhlížela sama po prerii. Ještě častěji se ale ohlížela zpátky, k horám, které už byly na obzoru stěží rozeznatelné od mraků, a po tváři jí tekly slzy. Na zimním tábořišti zůstalo několik hrobů a v nich její teta s celou rodinou. Nikdo neví, proč a na co zemřeli, zkrátka ochořeli a nepřečkali dlouhou zimu.

-

To se stává, vysvětlovala maminka, a Kuna věděla, že *ína* má pravdu. Stávalo se to každou zimu. Indiánské hroby bývají nenápadné a Bojuje s kunou tušila, že za rok už po nich nejspíš nenajde ani stopy.

Plakala, protože jako každé indiánské dítě považovala své bratrance a sestřenice spíš za bratry a sestry, a teta byla pro ni druhá maminka. Bylo to poprvé, co smrt sáhla tak blízko ní.

„*Čunkši, čunkši, sestřičko!*“ ozval se daleko za ní pronikavý Agléščin hlásek. Bojuje s kunou se přes slzy zasmála, protože malá Agléška trochu šišlala a její „sestřičko“ znělo jako „*cunksi*“, což Kuně připomínalo cvrlikání budničků na lesnatých svazích hor. Otočila se a rozběhla se k týpí, kde na ni malá postavička mávala prázdným kotlíkem.

„Co budeme dneska dělat?“ ptala se Agléška, když nabíraly v potůčku za tábořištěm vodu.

„Dopoledne pracovat,“ odbyla ji Bojuje s kunou trochu drsněji, než chtěla, protože ji to samotnou moc netěšilo. Je po třídním odpočinku, muži nalovili do zásoby, dneska se balí a odpoledne vyrážejí dál. Maminka bude potřebovat pomoc a počítá s tím, že Kuna přiloží ruku k dílu. Spousta práce na horkém slunci a odpoledne cesta. Nebude to moc milý den.

„Já vím, ale odpoledne? Cestou?“ naléhala Agléška nadšeně, protože jí se dopolední zmatek s balením ještě moc netýkal.

„Víš, jak půjdou pomalu. Něco určitě stihnem!“